

Per descriure les relacions entre el País Valencià i el Principat de Catalunya emreu el terme *Commonwealth*. Quin sentit hi doneu?

—Un que té molta relació amb l'origen del terme: el bé comú d'una societat. I, sobretot incidint en el futur i en allò que podria unir valencians i catalans, són els interessos compartits. No és la primera vegada que es fa servir aquest terme en el nostre cas. Jo he volgut posar-lo ben destacat justament per a focalitzar el missatge positiu: si ens centrem en allò que beneficia mútuament valencians i catalans, les coses ens aniran millor.

—**Us ha sortit un llibre optimista?**

—En aquests moments, que són difícils per a tots, cal transmetre la realitat completa, que no és tan negativa com sembla. Només cal repassar, sense apriorismes, els papers, les dades i les actuacions, per adonar-se de les intenses relacions que hi ha hagut en el camp empresarial, econòmic o social entre Catalunya i València durant el segle XX. Intensíssimes. D'una manera natural (si es poden qualificar de naturals els processos humans), hi ha hagut estructures complementàries, relacions històriques, s'han entès com una comunitat per a fer negocis. Mireu, ara pense en l'Exposició Regional del 1909: s'hi va fer el primer ral·li automobilístic: entre Barcelona i València.

—**Cerqueu al segle XX els arguments per a aquest edifici d'entesa.**

—Crec que no es poden explicar els contactes actuals sense fer aquesta ullada al passat. Cal donar aquesta profunditat de camp a les relacions, per entendre que no són conjunturals.

—**Les dades d'aquesta ullada, així ordenades, impressionen. És que abans no les havíem buscades o que no les sabíem veure?**

—No ho podria dir. Potser hem estat tan capficats en la cultura que hem oblidat una altra classe de relacions. Que existeix. Jo pose com a data emblemàtica el 1932. És un any que probablement sonarà per les Normes de Castelló, que van unificar la llengua. Però també hauria de sonar perquè és quan es publica la conferència de Romà Perpinyà "L'interès col·lectiu de Catalunya i València". L'una cosa i l'altra han d'estar al mateix nivell.

“Avui, al País Valencià, l'anticatalanisme és una obsolescència”

El geògraf Josep Vicent Boira (València, 1963) va guanyar el premi Ramon Trias Fargas d'assaig polític amb 'La Commonwealth catalanovalenciana'. Hi analitza la formació de l'eix mediterrani al segle XX i hi mostra una relació estreta. I de futur.



PRATS I CAMPS

—A l'hora de delimitar l'Arc Mediterrani, presenteu sempre com a element central el binomi Principat de Catalunya-País Valencià.

—Sí. D'una banda, és cert que assistim a una nova geografia de fluxos i de territoris: el territori com a element de contenidor va perdent posicions respecte de la xarxa (i les xarxes poden créixer o es poden retallar segons la conveniència o els interessos). Però, d'una altra banda, cal no oblidar que hi ha una constant: sempre que parlem d'Arc Mediterrani, en qualsevol delimitació, València i Catalunya hi són.

—Els mostreu com a locomotora productiva. També el País Valencià.

—Sí. De fet, només calia rellegir alguns papers (alguns dels treballs inicials de Vicent Soler, per exemple, on ja descrivia la industrialització del País Valencià a començament del segle XX) per veure-ho. Els anys 60-80 ja es parlava d'un nucli industrial catalano-valencià. I sempre hi ha fets emblemàtics que ens descriuen dinàmiques globals. Recordeu, per exemple, l'anècdota de quan es va fer l'estàtua de Jaume I que hi ha a la plaça d'Alfons el Magnànim, a València: es va triar un escultor català, Agapit Vallmitjana, i una empresa valenciana per a la realització. Si va ser així fou perquè estaven en condicions de fer-ho. Podria haver estat un escultor valencià i una empresa catalana, però és difícil que ens trobarem amb una empresa madrilenya i un escultor andalús.

—Expliqueu que, al banquet de celebració de l'obra, escultor i fonedor intercanviaren les copes i brindaren...

—...Per la fraternitat i l'amistat de Catalunya i València, sí. És que, al llarg de la història hi ha hagut diverses explicacions de la realitat. En aquest cas, la narrativa que sempre s'havia mantingut era la d'una relació de fraternitat. Això va perdurar fins a la transició, que va dinamitar aquesta narració per provar de sobreposar-n'hi una de diferent: l'anticatalanisme. Ells sabien (ells [somriu], en general, sense concretar) molt bé on havien de situar les càrregues de dinamita: justament en els sectors que protagonitzaren els contactes econòmics els anys 10, 30, 50, els sectors empresarials. I és una de les paradoxes d'aquesta història: si analitzes el tarannà dels homes i les dones que els anys

20 o 60 treballaven per una relació més fluida entre Catalunya i València, veus que eren de dreta. Però això es capgirava absolutament en la transició: és la dreta, que es fa anticatalanista, en una absoluta aberració de la seua història i de la seua trajectòria. L'operació va ser calculada i amb molt d'èxit, i per això encara costarà temps de tornar a una situació normal. Però crec que ja assistim a un tancament d'aquell parèntesi, a una nova narrativa: proposeu que siga la dels interessos comuns.

—Comenteu que la narrativa anticatalana ha estat, malgrat tot, superficial.

—Efectivament. Crec que ens hem d'habituar a buscar en els fonaments de la societat i no quedar-nos en les qüestions externes. És veritat que criden l'atenció a molts mitjans de comunicació, i ràpidament apareix allò

“Si ens centrem en allò que beneficia valencians i catalans, les coses ens aniran millor”

de “l'anticatalanisme tradicional dels valencians”. Però és un parany, i no hi hem de caure. En realitat, molts polítics fan servir aqueix aparent anticatalanisme per als seus interessos, però no és la reacció profunda de l'economia ni de la societat valenciana. I només cal anar a les dades per comprovar-ho. Fins i tot en els moments de màxim anticatalanisme pirotècnic, per sota, les relacions socials i econòmiques s'han mantingut. La relació Catalunya-València em recorda un poc aquells aparells mèdics que marquen la freqüència cardíaca de les persones. En aquest cas hi hauria dues línies: una de sostinguda en el temps, que són les relacions profundes, i una altra amb pics i baixades, que té més a veure amb la pressió arterial.

—I què hi ha predominat, al segle XX?

—Hi ha hagut punts per a tot. Jo sempre pose l'exposició del 1909 com un element simbòlic: l'únic comitè organitzador *ad hoc* que es va crear va

ser per a Catalunya, per exemple. I hi va tenir la representació més elevada. A partir d'aquells anys comença la tasca moltes vegades callada d'una generació, la d'Ignasi Villalonga, que pren el relleu. I així arribem a una altra etapa molt interessant, que és la dels anys 30. És una etapa general de modernització a l'estat espanyol, i, al País Valencià, també de molta clarividència. És un moment curt, però molt intens. La creació, per part de Romà Perpinyà, l'any 1929, del Centre d'Estudis Econòmics Valencians, presidit per Ignasi Villalonga, és un claríssim exemple de *think tank*, com diríem ara, posat al servei de l'economia i la societat valencianes.

—Però la guerra...

—Va ser dramàtica per a tot l'estat però per a algunes societats encara ho va ser més. Per a Catalunya i, sobretot, per al País Valencià, és un episodi dissortadíssim que ens explica moltes de les rèmores que encara tenim. Es talla de soca-rel una modernització que era també de l'àmbit de la dreta. La crisi de la guerra civil i la postguerra arrasa aquest panorama. Però els anys 50 comencen a rearticular-se, com els arbres que després de l'incendi a poc a poc van rebrotant, aquestes relacions especials entre Catalunya i València que s'exemplifiquen i maduren els anys 60.

—Torna a coincidir empenya cultural i reactivació de relacions econòmiques!

—Exactament. És l'època de l'embranchida fusteriana en el món de la cultura. Potser per la figura específica de Joan Fuster aquest tema pren una gran volada i, en canvi, el món dels negocis queda ocult sota unes relacions menys teoritzades. Potser hi va faltar una persona que ho contara de la mateixa manera que Fuster era capaç d'explicar la història d'una cultura. Els empresaris es limitaren a fer, que ja és prou. En tot cas, es troben, els anys 60 i 70, aquesta classe de relacions, per exemple, entre les cambres de comerç de València i de Barcelona, molt semblants a les d'avui. Després ve aquella espècie de parèntesi ignominiós que ho trenca, aquell parèntesi que ara intentem tancar amb una nova embranzida de relacions. De fet, l'únic que fem és tornar allà d'on no havíem d'haver eixit mai.

—A la presentació del vostre llibre a Barcelona, el periodista Enric Juliana explicava que “un dels trets importants de la transició” fou “els esforços desplegats des de diferents centres de poder per evitar la configuració d’un eix polític Catalunya-Pais Valencià”. Per què tant d’interès?

—Simplificant molt, podríem dir que per una xifra màgica, que és el 50%. Catalunya i València són el 50% de quasi totes les xifres productives i econòmiques de l’estat espanyol. 50% és molt. 51% és majoria. Crec que, tot i que nosaltres no hem estat conscients del nostre potencial, els altres sí que ho eren. És possible que s’haja volgut curtcircuitar aquesta relació per por de la potència econòmica que representa. Cosa que no és, necessàriament, una amenaça per a Espanya, val a dir-ho. Recorde un text de Fuentes Quintana en el qual deia que la gran aposta d’Espanya hauria de ser el corredor mediterrani, perquè és l’àmbit que li donarà divises, estructura productiva... L’actitud de l’estat, però, ha estat tota una altra.

—La qüestió dels eixos prioritaris de transport, a Europa, torna a ser a Brussel·les. L’any 2003, la presidenta d’aleshores de la Comissió Europea de Transport, l’espanyola Loyola de Palacio, no va trobar necessari que hi entrés l’Arc Mediterrani...

—És que les infraestructures són un afer tan consubstancial a la formació tradicional de l’estat espanyol com pot ser jo diria que [torna a somriure] la guàrdia civil. Es tracta del disseny de l’estat i, per tant, la idea que tots hem de remar en la mateixa direcció per canviar el dibuix de les infraestructures de l’estat hauria d’interessar tothom, des dels autonomistes i els federalistes fins als independentistes. La batalla per les infraestructures és quasi tan important com la batalla per l’Estatut d’Autonomia de Catalunya: parlem d’elements que afecten el nucli de la construcció de l’estat tal com avui el coneixem. L’estat espanyol s’assentava específicament sobre una colla de pilars, i un eren les infraestructures radials, amb Madrid al centre del disseny. Un altre estat requeriria unes altres infraestructures. I ja coneixem els problemes polítics per a desenvolupar l’Espanya plural. Maragall acaba d’afirmar que



FRATSI I CAMPS



“Els empresaris s’han adonat de la necessitat de deixar-se d’històries i anar als temes estratègics”

l’Espanya plural no ha pogut ser. Bé, doncs en el cas de les infraestructures encara tenim una última oportunitat de dissenyar un estat més plural. La prova del cotó serà si l’eix mediterrani tindrà el suport que un estat com l’espanyol li pot atorgar a Brussel·les o no. Aquí s’hi juguen moltes coses.

—I, mentrestant, a què atribuïu l’actual renormalització en les relacions dins d’aquest eix?

—L’anàlisi no és senzilla. D’una banda, la crisi econòmica ha ajudat un poc a situar les coses al seu lloc: crec que els empresaris s’han adonat de la necessitat de deixar-se d’històries i anar als temes estratègics, a allò que realment importa. D’una altra banda, el context també ha canviat molt. Ara quedar al marge dels processos d’estructuració de grans regions urbanes i logístiques seria un suïcidi

per a qualsevol societat. S’entén molt millor que els anys 90, per exemple, la importància que un vaixell de la Xina arribi al port de València i que pugui tenir un corredor ferroviari que envii les mercaderies cap a Europa. Crec que s’ha imposat la realitat dels fets sobre una retòrica que, al seu torn, navegava sobre una efervescència econòmica irreal, pura bombolla. De fet, no és estrany que hagen estat sempre els elements industrialistes del país, els elements exportadors, els de comerç de béns tangibles, els qui han protagonitzat aquestes relacions. Tampoc no és estrany que ara tornen a ser els qui, mitjançant les cambres de comerç o els empresaris amb activitat productiva real, parlen una altra vegada del mapa que interessa la societat valenciana i la societat catalana.

—Ja no se’n diu res, d’aquell eix de la prosperitat que es van inventar per contraposar-lo, en perpendicular i cap a Madrid, a l’eix mediterrani...

—És que no existeix. Seria irrisori, seria extraterrestre parlar d’eixos absolutament allunyats de la realitat territorial i econòmica. Mireu, crec que ens hem d’adonar de la importància que té l’acte que l’Institut Villalonga va fer al maig al Palau de Congressos de València en què, per exemple, les tres grans empreses exportadores d’au-



tomòbils de Catalunya i de València es van posar d'acord per demanar el corredor mediterrani. No ho he vist en cap més context, això: que tres empreses competidores estiguen d'acord en una infraestructura que els beneficia i ho posen per escrit i donen la cara tan explícitament. Això significa que alguna cosa va canviant en aquest país.

—Cooperar per a competir?

—Així com faig servir la idea de la tempesta perfecta per assenyalar el moment de màxim desastre per a totes les economies, ara podem dir que tenim l'escenari contrari. Si avui la relació entre Catalunya i València a través de l'eix mediterrani pot reeixir és justament tant perquè han sorgit elements interns (aquest necessari tornar a les coses tangibles) com perquè enllacen amb processos generals. Avui, per exemple, als EUA es parla evidentment dels estats de la Unió, però, sobretot, de megaregions dins els EUA. Perquè és l'escala sobre la qual es dissenyaran les infraestructures del futur. La mateixa idea de les megaregions, si la traslladem a Europa, explica els processos que s'articulen entre Catalunya i València i que, a una escala més gran, és la megaregió de la Mediterrània que prendrà embranzida en el mapa europeu durant aquests anys vinents.

—Per què considereu important escampar la idea de la *Commonwealth*?

—Crec que cal habitar les societats a pensar en les seues necessitats reals. És a dir, estem acostumats a pensar en un mapa que no és el nostre, que moltes vegades és el mapa general de l'estat, un mapa de relacions que beneficien més uns altres que no a nosaltres. I, en canvi, cal aportar, i el llibre ho intenta, un índex de reflexió sobre quines són les necessitats estratègiques de la societat valenciana. Qualsevol element que vaja en aquesta direcció serà positiu per al futur. Independentment del resultat polític. Perquè jo crec que la societat valenciana és un poc com la italiana: és molt més que la seua política. Si vas a Itàlia, hi veus un país molt més viu que no pas allò que hi indica la política: molt més culte, molt més atractiu, no?

—Aquest llibre va destinat sobretot a valencians o també a principatins?

—És un llibre que crec que hauria d'interessar els valencians però al mateix temps els catalans: moltes de les històries econòmiques lligades a Catalunya, les que li han donat la puixança econòmica, tenen a veure amb el País Valencià, amb algunes activitats que no s'explicarien en si mateixes. La carpeta País Valencià continuarà vigent a Catalunya per molts anys.

—En són prou conscients, al nord?

—D'una manera difusa. Però n'hi ha certa idea. S'ha vist, en el cas de la reivindicació del corredor mediterrani, que la Cambra de Barcelona, tot i la importància que té, és insuficient per a reclamar una infraestructura que va més enllà del propi territori: ha entès claríssimament la necessitat d'oferir protagonisme a la Cambra de València, de la mateixa manera que aquesta darrera sap que no pot arribar allà on toca si no troba aliats. Aquesta idea del bé comú, de com amb determinades aliances podem obtenir un benefici més gran per a les nostres societats, és la que avui s'imposa, d'una manera pràcticament natural.

—Afirmeu que cada episodi de globalització ha beneficiat les relacions interterritorials.

—És veritat. Aquesta és una idea deutora de Francesc Roca, professor d'economia de la Universitat de

Barcelona, que explica com Catalunya no viu avui la primera globalització de la seua història. Aprofitant aquesta idea, vaig veure que coincidia molt bé amb el perfil de les relacions Catalunya-València. Jo diria que el País Valencià ha viscut tres globalitzacions: l'actual, una els anys 50-60 (quan es produeix l'onada exportadora de cítrics, també de sabates...), i una primera els anys 10-20. I coincideixen: a cada obertura a l'exterior, potser per la necessitat d'acoblarse a la realitat, per ser competitius, les relacions s'han desenvolupat i afermat més. És una constatació que pose damunt la taula com a element d'optimisme.

—Describeu el segle XX però ens parlu del XXI...

—Bé... no hi ha històries lineals: potser una història que comença bé acabarà malament. Ara tenim una situació molt favorable, internament i externament: tornem als elements fonamentals de les nostres economies i es redibuixa el mapa mundial dels territoris, de les xarxes. Les dinàmiques són positives, però el camí no necessàriament és escrit. Podem assistir fins i tot a canvis de direcció determinats per segons quina mena de conjuntura política. Estic preocupat per les declaracions que últimament s'han fet des de la Generalitat valenciana revifant un cert anticatalanisme: trobe que és una posició absolutament passada del temps. No sé si els polítics que fan aquestes declaracions s'adonen que fan servir un instrument del passat i que avui no mobilitza el nombre de vots que potser movia abans. De fet, pense que, avui, al País Valencià, podem parlar d'obsolescència de l'anticatalanisme. No puc excloure les anades i tornades, però, en qualsevol cas, les dinàmiques van encarades en una altra direcció, en una bona direcció. Tenim al davant un camí amb objectius immediats: el corredor ferroviari mediterrani és una pedra de toc, però cal continuar, normalitzar relacions i parlar també del mercat de treball, les cooperatives, el sistema de finançament, l'estructura financera —que és absolutament distinta a la d'algunes altres zones de l'estat espanyol—, el turisme... Totes aquestes coses són les que hem de decidir amb vista al futur.

Núria Cadenes